

Григор Гачев

Музиката

– Диваци са, господине. Работливи, възпитани, но диваци. Не представяват никакъв интерес, освен ако не сте търговец на банани...

Видът на събеседника ми беше сравнително чист и спретнат. Единственото, което издаваше в него пристрастието към ендотропина беше погледът – безжизнен, полусляп, обърнат навътре, към съживяваните от наркотика спомени.

– Разбрах, че сте прекарвали сред тях близо шест месеца. Може ли да ви попитам нещо?

В очите му внезапно проблесна живот. Те се плъзнаха по мен, спряха на ръцете ми.

– За музиката им ли ще ме питате? – Тонът му изведнъж стана враждебен.

– Да. Защо, нещо лошо ли има...

– Няма музика! – прекъсна ме. – Всичко, което сте чували, е лъжа! Не ходете там!

– Откъде знаете какво съм чувал и какво не...

– Няма музика! – Той вече крещеше. Целият бар гледаше към нас. – Тропат с камъни по тенеките и блъскат с пръчки по дървета! Един такт не могат да вземат както трябва! Разбрахте ли? Не ходете там!

Барманът го подхвана под мишниците и го повлече към тоалетните. Помислих, че нещастникът ще изяде боя заради шумотевицата, но след минута той се появи отново, спокоен и овладян.

– Извинявайте. Просто си изпуснах нервите.

Кимнах.

– Било е време за дозата ви.

– А... Хм, да. То си личи.

– И защо не искате да не ходя при туземците?

– А, нищо подобно, просто съм го казал така, в треската на абстиненцията. Ходете където ви хрумне, парите са си ваши.

– Добре. Колко искате, за да ми разкажете каквото знаете?

Той мълчеше.

– Както ви харесва. И сам ще узная каквото ме интересува.

Помълчахме няколко минути, след което събеседникът ми глухо се обади:

– За какво ви е тяхната музика? Няма да разберете нищо от нея.

Започна да ми писва. Станах и излязох от бара. Навън обаче той ме настигна:

– Не ви трябва музиката им! Не ходете там...

– Благодаря, чух вече. А сега, ако не се махнете моментално, ще

повикам охраната!

Човекът за миг се стъписа, но после продължи:

– Добре. Ще ви разкажа каквото искате. Но после ще съжалявате!

Нахалството му ме ядосваше, но последният аргумент ме разсмя. Всяка циганка би се измъкнала по-интелигентно. Пък и ми оставаха още два часа за убиване до полета.

– Добре, разказвайте.

Върнахме се в бара и поръчах по едно питие. Той ме измери отново с поглед.

– Цигулар ли сте? Пръстите ви са много характерни, а ето и мазола отляво, под брадичката.

– А пък вие сте криминалист. – Раздразнението не ме беше напуснало напълно.

– И аз съм музикант, но на клавирни. По-точно бях. Преди да отида там.

– И преди да почнете да гълтате ендотропин.

– Това е само следствие... Бях добър музикант, може би сте чували името ми... (Наистина го бях чувал.) Концертите ми се посещаваха, билетите се продаваха, но това не ми беше достатъчно. Искях нещо ново, различно, което да ме направи известен. Бях чул най-невероятни слухове за музиката на тези туземци. Не им вярвах, но ме подсетиха да потърся отнякъде вдъхновение. И един ден си купих билет дотам.

Още с пристигането ме налегнаха лоши предчувствия. Писта от утъпкана пръст, няколко хладилни склада, където държат набраните банани до поредния рейс, жилищата на персонала на местния клон на компанията за търговия с плодове, един кирлив хотел с няколко полуживи от жегата кучета пред входа, и на десет метра от това от едната страна морето, от другата – джунглата. Място, забравено от бога. Местният шеф повярва, че не съм данъчен инспектор, едва след като видя синтезатора ми...

Наех стая в хотела. Хазайката беше около шестдесетте и бърбива колкото искате. Че и отгоре. Попитах я къде мога да намеря някой от туземците.

– Ей ги там, господине, пред трети склад, чакат да им купят бананите, то ние рядко ги търсим, и аз също, развлича ме само радиото, то ми е едничка опора и утеха, тук е хубаво да се живее, но е далече от цивилизацията, много неща ми липсват, пък хора идват рядко, на ръба на фалита съм, парите все не достигат за нищо, а я вие какво електронно чудо имате, сигурно струва луди пари, пиано ли е или що...

Откачих се от словесния водопад с помощта на стабилен бакшиш („О, разбира се, удоволствие да си поприказва човек с вас, винаги на вашите услуги...“) и отидох при чакащите. Встрани от опашката беше седнал набит туземец с белег на дясната буза, очевидно без работа в момента. Запитах него.

– Майтап са си направили с вас, господине. Понеже ние само дрънкаме по тъпани и вашите музиканти не могат да ни понасят, та шегобийците от компанията разправят подобни неща наляво и надясно. Ако искате, ще ви поканя някой път да ни послушате, ама преди година тук имаше някакъв музикант, дошъл да си запише музиката ни, та той още на другия ден отлетя с първия курс.

Все пак реших да пробвам.

– Колко ви плащат за два такива коша банани? Издрънкай ми нещо от вашата музика.

Застаналите на опашката прихнаха да се смеят. Туземецът измъкна отнякъде една тенекия, сложи вътре няколко камъка и се зае да я тръска и блъска с длани, ревейки нещо нечленоразделно. След точно пет секунди вече бях готов да му платя каквото и колкото поиска, само и само да престане.

Върнах се в хотела. Дъртото кречетало моментално цъфна на вратата на стаята.

– Не им е свят музиката, господине, да бяхте ми казали, че смятате да ги слушате, че да ви предупредя, че не е за слушане, преди година тук имаше един ваш колега, и той за това дошъл...

Бях бесен. Почти всичките ми средства бяха отишли за път, и за какво? Даже тинейджърите не биха могли да издържат тоя шум, той ставаше единствено за гонене на гарги от летищата! Тръгнах към брега на морето, по-далеч от словесното стакато.

Точно на мястото, където излязох, пясъчният плаж преминаваше в скалист нос. Седнах на неголяма, затоплена от слънцето скала точно над водата. На дъното над белия пясък се полюшваха водорасли, раче се опитваше да заобиколи странешком огромна мидена черупка, над него преплува ято пъстроцветни рибки... Ядът ми се стопи от само себе си. Бях платил месец престой тук, защо да го затривам? По-добър курорт – здраве! Малко освежаване, далеч от грижи, репетиции, ядове, глупави администратори и недоволна публика. Идеалната почивка. Лек ветрец шумолеше в листата на палмите. Вълнички с приятен тих шепот миеха пясъка, гребените им хвърляха хиляди искри... Онзи мой колега просто не е търсил музиката където трябва. Ето я, извира от всичко наоколо.

Туземците трябва да са безнадеждни идиоти, за да не научат нищо от тая природа.

Следващите няколко дни се печех по плажа, учех се да плувам, разглеждах палмовите гори наоколо. Всичко беше някак невероятно пъстросцветно, като в отлично направен филм. Не можех да се наситя на гледане... и на слушане. След две седмици се чувствавах като роден отново.

Природата тук просто плачеше да се опише в музика. Един ден седнах зад синтезатора. Към обяд беше готово близо двадесетминутно парче. Изсвирих го на хазайката – така ѝ хареса, че забрави да дърдори.

Зарадван от успеха си, реших да попитам за мнението ѝ и младата туземка, която чистеше стаята ми. Тя просто вдигна рамене и продължи да бърше праха. Направо ми беше непонятно как може да са толкова немусикални. Непонятно и... странно.

Малко след това видях да се върти край къщата около четиригодишно туземче, и любопитството ме загриза. Примамих го в стаята с малко лакомства и му изсвирих творението си. Още в началото то направи неприятна физиономия.

– Какво точно не ти харесва тук?

– Ами всичко. На нищо не прилича.

– Добре де, а ти как би го направила това?

Момиченцето се замисли за момент.

– Ами сигурно щях първо да оправя онова с палмите в началото.

Направо подскочих от радост. Значи като деца все пак възприемат нещичко! И то колко точно – парчето беше написано точно по вида на горичката до плажа! Хм... Да видим това „по-добре“.

– Ама вие тук изобщо ги нямате тия звуци! Това... – тя показа с ръка вълнообразно движение в ритъма на електрооргана – трябва да е малко по-отдълбоко, и да съска и да скърца освен както е сега...

В продължение на два часа се борих с ръководството на синтезатора, докато настроя желаните от детето звукове. След това ме накара да размества ритмите по някакъв абсолютно омешан начин, и да пренастроя няколко инструмента в разрез с всички канони на музиката. Най-накрая, пълен с неприятни предчувствия, натиснах клавиша за смесване и изпълнение.

Резултатът буквално ме вцепени. Шумовете и звуците се комбинираха по някакъв необясним начин, резултатът се сля с разминаванията в ритмите и... просто не мога да обясня какво стана! Всичко установи някакво невероятно равновесие и единност. Винаги съм бил привърженик

на съвършенството на музиката, когато всяко нещо има своето място и нищо не може нито да се добави, нито да се махне – съвършенство, постигано от отделни композитори в отделни творби в човешката история. Но това, което слушах, правеше този възглед за смях. Музиката не беше просто хармонична – тя беше някаква йерархия от хармонии, всяка несъвършена точно колкото да те подтикне да потърсиш и видиш по-висшата, и така един господ знае докъде... В един момент видях гората край плажа като величествена катедрала; по някакъв странен начин красотата и неповторимостта на природата се наслаждава върху духа на човешкото творение и двете влизаха в сравнение и хармония. Богатството на живата гора противостоеше и се допълваше от стремежа, издигнал на шеметна височина острите кули и изрязал образи в камъка. Гласът на живота със своето пълнокръвие се съчетаваше с величието на църковен хор на фона на арките и сводовете, и двете се сливаха в едно – давате ли си всъщност сметка, че те и наистина всъщност са едно и също?

Възприемах гората с яснота и дълбочина, които е невъзможно да се обяснят. Не просто я виждах – възприемах я. Знаех и разбирах всичко за нея – и как се балансират изпарението на вода от листата със всмукването ѝ от корените, и защо шепотът на листата напомня морски вълни, и защо палмите ще родят тази година по-малко орехи, и всичко, което изобщо би могло да се знае за нея, съчетано в хармонията, която е нейната същност. Но по някакъв особен начин – не както знаете адреса си или кой ви дължи пари, а както знаете как да си вдигнете ръката или както чувствувате миризмата на цвете. Така сигурно виждат нещата боговете, ако ги има. Чувствувах се като роден сляп, глух и идиот, който изведнъж е прогледнал, започнал да чува и научил в един миг за света колкото знаят нормалните хора...

Клавишът изсрака – музиката беше свършила. Бях като поразен от гръм. Погледнах към момиченцето – то гледаше синтезатора с някакво невероятно изумление.

– Как го направи?! – запита накрая.

С усилие се откъснах от вцепенението.

– Ти го направи, не аз.

– Как накара онова да свири само?!

Сякаш ме поляха с кофа ледена вода.

– Трябва да се натисне онзи клавиш там... – Умът ми отказваше да съобразява. – Хареса ли ти така?

– А, музиката ли? Малко по-добре е. Само че трябва да се оправят още няколко неща... Чичко, какво ви е?...

От бялото нищо бавно се очертаваше цветно петно. То се разлиля и малко по малко влезе във фокус. Беше физиономията на хазйяката.

– Зле ли ви е, господине, днес беше много горещо, а вие още не сте свикнали на климата тук, сигурно ви е станало лошо от жегата, мъжът ми почина така, беше изкупчик на банани тука, ама един ден много седял на слънце, и го напекло прекалено много, а той имаше слабо сърце...

– Къде е момиченцето?

– А, детето на чистачката ли, наоколо някъде, сигурно е дошло подир майка си от селището им, без тя да го усети, те туземците не си пускат децата да идват насам, като разбере веднага ще го прати обратно, тя е много добра жена, чисти почти без пари, специално за вас я наех, а пък ако нещо не чисти добре, само ми се оплачете, веднага ще потърся друга...

– Бихте ли го повикали? Забравих да му кажа нещо.

Трескаво обмислях нещата. Тук имаше нещо, което просто отказваше да се побере в представите ми.

– Как сте? – момиченцето се показва на вратата.

– По-добре... Виж, много ти благодаря, че ми помогна да оправя онази музика. Искаш ли за награда нещо, което може да свири само? По-малко от синтезатора и удобно за носене.

Тъмното личице грейна.

– Наистина ли? За мен ли?

Надигнах се, измъкнах от куфара джобното касетофонче, което ползувах като бележник, и поставих вътре една касета.

– Ето сега можеш да запазиш звуците наоколо в него... става ето така, с този клавиш... а с този можеш да ги пуснеш отново. А когато го напълниш цялото, донеси ми го – ще ти дам ново...

Изпробвахме го и детето излетя навън като изстреляно от прашка. Тръшнах се на леглото като подсечен. Ако това жълтоклоно пиленце може да направи такова нещо, какво ли могат да направят възрастните? Вярно е, те нямат синтезатори, но, господи боже, каква музика!

Ако това изобщо можеше да се нарече музика. Главата ми бръмчеше от въпроси. Как така? Откъде? По какъв начин? Как успяват да вложат в това такива познания за нещата? Откъде ги имат? Защо при това положение живеят като диваци? Защо не искат да ги показват на външни хора? Какво означава всичко това?

Измъкнах от хладилника бутилка концентрат и гаврътнах една водна чаша на един дъх. Никакъв резултат. Посегнах за втора, но се отказах – разбрах, че след такъв шок може да се отровя, но няма да мога да се напия. Изтичах навън и се огледах за туземци, но вече си бяха отишли... Май тая нощ нямаше да мога да заспя. Боже господи, как е възможно?!...

Мелодията! Хукнах обратно към стаята. Оправената от туземчето мелодия трябваше да стои записана в синтезатора. Посегнах към клавиша за ново просвирване... и се отказах. Нямаше да мога да издържа още едно. Проверих записите – да, бяха запазени в паметта на машината. Взех от хазайката куп бели листа и старателно започнах да преписвам на ръка (наложи ми се да импровизирам куп разширения на нотния запис и старателно да опиша за всеки необичаен шум и настройка на инструмент как точно се нагласява)...

– Добро утро, господине, просто наминах да ви видя, да не ви е станало пак лошо, ама вие сте спали на стола, то така не е никак удобно, пък и за здравето не било полезно, всички доктори го казват, а колко хартия само сте изписали, и на какъв език е това, да не би да е японски...

Оказа се, че съм заспал малко преди края на преписа. Довърших го, хапнах нещо и се замислих.

Дали това дете не беше просто някакъв феномен? Чиста случайност. Казват, че гениите се раждат най-често именно в особено глупава среда – като че ли съсредоточават в себе си недостигация на другите интелект. Може би бях попаднал точно на такава случайност.

Или пък всички туземци са такива таланти? Само че защо тогава ще се крият от света? Щяха да станат милионери, да живеят като царе, вместо да берат банани по цял ден. Или пък музиката им е свещена и не е за пред другите? Но откъде, по дяволите... Не, това на нищо не прилича.

Протегнах ръка към клавиша за просвирване, но я отдръпнах – не ми се щеше да чуе някой. Изрових от куфара едни слушалки и я пузнах през тях.

Този път вече бях подготвен за това какво ме очаква, и ударът не беше така силен. И все пак беше невероятно. Усещах как сълзят откъснатите в разгара на весела маймунска кавга папратови стъбла – все едно собствените ми пръсти бяха ожулени. Усещах как папагалът жако лети

към един увиснал орех, за да го строши със здравата си човка. Но нямаше да долети – щеше да види долу забравена от водното свинче шушулка местен боб и щеше да се спусне за нея. Виждах как в рекичката проблясват огладените от водата камъчета, и знаех откъде е било довлечено всяко от тях, в кои други се е удряло, къде са различните пещчинки-отломки от него. Знаех как ще бъде премятано от рекичката в бурни прииждания през дъждовните сезони, за да бъде отнесено най-сетне на дъното на заливчето, на десетина метра встрани от острата скала. По някакъв непонятен начин виждах и разбирах всичко – предмети, растения, животни, случки, причини, следствия – всичко, което е било, е и ще бъде в тази горичка, каквото и да е то.

Дали не полудявам? Хвърлих слушалките и хукнах към края на плажа.

Ето я. Най-обикновена палмова горичка... само че знаех всичко за нея. Така, както никога не съм го знаел за нищо на света. Направих десетина крачки между дърветата, разгърнах листата на папратите. Ето откъснатите стъбла. Погледнах надясно – ето я дупката на земната жаба, между корените на старата палма с оголения от последния тайфун връх. От другата ѝ страна на два ръста височина трябва да има дупка от човката на кълвач. Заобиколих – да, ето я.

Същото беше... и все пак не. Нямаше я поразителната яснота, свързаност и богатство на нещата. Вече не бях вездесъщият и всеобхващащ бог, просто много добре познавах горичката, но нищо повече.

А... Нищо ли? Изхвъркнах на плажа. Да... Пясъкът е намит от бурите, вляво е по-тънък заради скалистия нос, който отклонява големите вълни. Скалите са разядени от прибоя, пълни са с дупки и морски обитатели, сиенитни са, островът някога е бил вулкан... За миг пред очите ми премина геологическа схема на образуването на острова, върху нея се насложиха екологични схеми, пробляснаха хранителни вериги и карти на теченията... Нямаше я всеобхватността на мелодията. Но изглежда все пак чутото ме беше научило да виждам и разбирам много повече неща отпреди. Дааа... Тази музика можеше да направи човек владетел на света.

– Предавам се – заявих на висок глас на палмите наоколо. – Не мога да разбера луд ли съм или не. Пък и не ми пука. Ако съм нормален, значи всичко това е истина и се държа адекватно. Ако не съм, значи се нуждаю от лечение, и такова държане е най-добрият начин да го получа.

Без да се затруднявам с въпроса дали да си говориш сам е нормално или не, се върнах в хотела. Там обаче хазайката ме посрещна още от

външната врата с жестове, от които разбрах, че някой (сигурно с много остър слух, след като не се раздърдори) ме чака в стаята ми. Секунда-две постоях в размисли кой може да е. След това магнах с ръка и влязох.

Беше туземецът с белега, когото питах първия ден за музиката им.

– Дойдох да ви върна нещото, което дъщеря ми е взела от вас, господин музикант – подаде ми той касетофончето.

– Не го е взела, подарих ѝ го...

– Съжалявам, но не мога да го приема. Твърде ценно е, не сме свикнали на такива подаръци. Пък и за детето не е хубаво – ще се научи да проси.

– Или може би ще запише на него нещо от истинската ви музика?

Туземецът ми хвърли светкавичен поглед. Включих пулта на синтезатора и пузнах тихичко мелодията.

Гостенинът ми се заслуша. Беше невъзможно да се отгатне по лицето му какво мисли. След това се усмихна.

– Чудесна музика пишете, господине.

Отворих уста, но ироничният му поглед ме прекъсна. Вече нямаше и капка съмнение как стоят нещата. Май с глупостта си бях навлякъл още едно конско на малката... ако не и нещо повече.

– Добре. – Прибрах касетофончето. – Надявам се да не съм оскърбил... религиозните ви чувства.

– Не се безпокойте, уважаеми господине. Просто смятаме, че на деца не бива да се дават твърде сложни за тях неща. Може да попречат на правилното им развитие.

Хвана ме яд. В края на краищата не бях дошъл чак тук, за да ме прави някакъв дивак на още по-голям дивак.

– Стига сте приказвали глупости. И двамата много добре знаем за какво става дума, няма никакъв смисъл да се преструваме. Аз ѝ дадох касетофончето с надеждата, че ще измъкна чрез него образци от вашата музика. Вие пък ми го връщате, защото сте се досетили за номера. Защо да се правим на дипломатични хитреци?

Туземецът въздъхна.

– Извинявайте, господине. Не исках да ви обидя. Просто обичаите ни са такива, и аз ги спазвам. Нищо повече.

– Добре. Разбрах – не искате никой друг да знае за музиката ви. Ще ми кажете ли защо, ако не е тайна? Тук сме сами, никой няма да ни чуе.

Събеседникът ми сведе поглед и поклати глава.

– Обещавам да не разказвам на никого... Ако някакъв обичай ви

забранява и да говорите за това, поне ми го кажете, не е честно да ме оставите така!

Туземецът сведе поглед още по-ниско.

– Така, значи. Пазете си я за себе си тогава. Дано един ден да пожелаете да я дадете на други, но никой да не желае да ви чуе! Дано цялото това пазене и криене, всичките ви усилия за него тогава се окажат пропилени напразно, като вода върху пясък! Дано да станете господари на свят, в който да не ви се иска да живеете! – Бях изгубил контрол над себе си. Да имат такова съкровище и да го крият, стискат и пазят заради някой прогнил идол и тъпи суевория! Запънах се, неспособен да продължа – не ми стигаха думи, за да изразя какво напираше в мен.

Туземецът вдигна глава. Изглежда се беше засегнал.

– Няма да разказвате ли? Какво значение има това, че няма да разкажете на никого, когато всеки ден ще свирите пред препълнени зали? Какъв разказ повече от това може да има? Как може да ви се довери нещо, след като не си давате сметка какво говорите?... Извинявайте още веднъж, но не мога да ви кажа нищо повече. Довиждане.

Случвало ли ви се е да ви покажат някога всичко, за което сте мечтали, накуп? Само за момент, колкото да го видите, и след това да го скрият и да кажат: „Няма! Никога и за нищо на света!“ Не можех да си намеря място, искаше ми се или да убия някого, или да се самоубия. Пред очите ми попадна купчината листове с нотния запис. Яростно ги нахъсах на парчета, след това изнесох хартиите навън и ги запалих. Върнах се в стаята и вдигнах една табуретка над синтезатора, след това се отказах – не беше по моему. Запратих табуретката през прозореца (май беше затворен и го строших), седнах пред клавиатурата, надух високоговорителя докрай и започнах да си изливам душата...

Ужасен вой и квичене под прозореца ме сепнаха. Станах от стола, но преди да тръгна натам, вратата на стаята се отвори с трясък и на нея застана хазяйката. Държеше в ръка грамаден сатър за месо, очите ѝ светеха като на тигрица. Всичкият ми яд (и кураж) мигновено се изпари, не знаех какво да направя.

– Мадам, какво ви става?... Какъв е този сатър?...

Тя стоеше на вратата като едновременшен корсар с ятаган и ме изпеляваше с поглед. Бях като парализиран в очакване на момента, когато ще връхлети със страховитото си оръжие.

Малко по малко блясъкът в очите ѝ угасна. Тя отпусна ръката със сатъра, след това изненадано го погледна.

– А... Хм... Извинявайте, господине, като че ли нещо не ми беше

добре.

– Ъ-ъ-ъ... мога ли да ви бъда полезен с нещо?

Тя изпусна сатъра на пода. Подскочих от издрънчаването.

– А, не, не... Просто като пуснахте музиката, и на мен взе че ми стана нещо, сигурно е от преумора, днес цял ден чистих избата, и нещо ми причерня пред очите, рекох си, че живея като скот, че все търча да се грижа за разни ми ти гости, да ме прощавате, вие сте много мил, ама така си рекох, и като ми се надигна едно отвътре, просто ми се искаше да убия някого, ама ей така, на място, не знам как ми попадна това в ръцете...

Тя седна направо на пода и се разплака.

– Господи боже, и това доживях, това ли заслужих на старини, да полудея без време...

Гледката ме изкара от вцепенението. Измъкнах от аптекката в стаята шишенцето амоняк, помирирах го, след това се заех с хазайката (като внимавах да не посегне към сатъра). Настаних я на леглото да се посъвземе и излязох навън, за да се отърся от страха.

Май не бях улучил подходящ момент. На десетина метра от входа на хотела се въргалаше някаква кървава маса. Малко встрани в праха на пътеката седеше един от изкупвачите и гледаше с празен поглед някъде в пространството. Изглеждаше така, сякаш беше получил сърдечен удар. В краката му се валяше окървавена брадва.

На две крачки се оказах обратно в стаята си. Грабнах пак амоняка, вдишах дълбоко два-три пъти, след това излязох навън и го подадох на изкупвача. Той изобщо не ми обърна внимание. Наложих се да подържа шишенцето под носа му.

– А... Какво е това? Кой сте вие?...

Седнах до него, като се стараех да не гледам към кървавата купчина месо. Изобщо не ми хрумна, че брадвата му е подръка.

– Какво е станало тук? Какви са тия ужаси?

Той заразказва бавно и на пресекулки. Нещо кучетата взели, че се сбили... а на него изведнъж му се качила кръвта в главата, и като хванал секирата, ги накълцал на парчета... Към края на разказа се разплака.

– Никога през живота си не съм убил и муха! – хлипаше той. – Никога не съм можел да гледам кръв! Вегетарианец съм, жал ми е за животните, а сега... Какво ми стана? Какво значи това?

Не. Това не можеше да бъде. Някакво случайно, отвратително съвпадение. Това просто не можеше да бъде.

– Извинявайте, а... не сте ли чули нещо по време на това? Нещо...

как да кажа...

Мъжът избърса очи и се замисли.

– Не, като че ли нищо особено. А, да, хотелиерката си беше пунала радиото силно, и то свиреше някаква ужасна музика, като тая, дето я обича сега младото поколение... Ох, какво направих!

Той отново се разрида. Извърнах се – зрелището беше толкова ужасно и жалко, че не можех да го понеса.

Над селището цареше гробна тишина. Да не би...?! Хукнах към най-близката къща като луд. Там домакинята тъкмо изхвърляше купчина парчета от чинии, и като видя, че гледам в ръцете ѝ, се изчерви. Но вредите, общо взето, се изчерпваха с това. За щастие, говорителчето на синтезатора не е кой знае колко мощно. Върнах се в стаята си с репутацията на най-странния посетител на селището откакто то съществува.

Хазайката вече се беше посъзвела, но я беше страх да докосне сатъра. По нейни указания го занесох в някакъв килер, заключих го и закачих ключа на една висока греда на тавана.

Върнах се в стаята си. Бях забравил синтезатора включен, но ме беше страх да го доближа. Старата, вярна машина изведнъж беше започнала да ми навява ужас – като някаква отровна змия, способна да ме ухапе. Или като бомба, готова да избухне...

Като малък бях изчел една купчина глупости за това как хората на бъдещето ще имат гениална музика. Бих искал авторите им да дойдат да се порадват. Всъщност, музиката не беше виновна – виновен бях аз с моята невъздържаност. Яростно изтрих записа на касапското си излияние. Боже мой, какво можеше да стане! Ами ако отвън имаше повече хора? Или ако това беше станало в концертна зала?!

Погледнах през прозореца, като внимавах да не се порежа на строшените стъкла. Останките на кучетата бяха изгребани и изхвърлени, бяха останали само няколко кървави петна в праха. Една добре позната ми набита фигура стоеше до тях и ги разглеждаше.

Мигновено отскочих навътре – не исках туземецът да ме види точно сега. Бях обаче закъснял. Не зная защо, но съм готов да се закълна, че въпреки че гледаше петната в праха, усещах погледа му върху себе си.

На вратата се почука. Беше хазайката.

– Ще вечеряте ли? Вече става късно.

Отпратих я – не бях гладен. Навън наистина се беше свечерило, докато размислях.

И така – местната музика учеше човека как да възприема, разбира и осмисля нещата. Оттук и невероятната пълнота на възприятието, и възможността да се работи по-ефикасно... Стиснах зъби от срам при спомена за случката сутринта. Горките кучета! Колко ли трябва да е било силно въздействието, за да накара да се сбият и тях?

Както и да е, станалото – станало. Вече бях научил твърде много неща – и за съдържаността, и за отговорността. Не само за горичките и островите. И смях да ги приложа на практика.

Следващите няколко дни се упражнявах да наблюдавам и анализирам всичко, което ми попадеше пред очите. Бях в състояние да разкажа подробната история на всяка една къща в селището, да направя задочен психоанализ на всяко едно семейство. Само за час наблюдение на изкупуването на банани иззад ъгъла на хотела (срам ме беше да се покажа пред туземците) разбрах всички шмекерии на местния отдел за търговия с плодове (и забелязах повече от сто възможни начини, за които изглежда не се бяха досетили). Изучих флората, фауната, геологията, екологията на острова като експерт във всяка една от тези области, след една вечер зяпане на звездите забелязах няколко интересни закономерности (когато се върнах тук и проверих, се оказа, че повечето от тях били открити от разни учени). Едва тогава посмях отново да опитам да пиша музика.

Започнах с една увертюра за звездното небе. Всичко вървеше някак много лесно – оказа се, че мога като на шега да напиша всички партии една след друга, и след това направо да ги сглобя и да ги пусна.

Краят на мелодията беше съпроводен с грохот като от изстрел. Обърнах се стреснат – зад мен стоеше хазайката и гледаше някъде в празното пространство, пред нея се търкаляха парчетата от изпуснатия поднос с обяда. В главата ми стана някаква каша, не бях в състояние да обеля дума, само се молех да не съм й навредил нещо.

Тя се съвзе първа.

– Господи, какво е това?

– А... нищо... просто малко музика... тоест аз не съм господ... – Облекчението ми беше такова, че не усещах какви глупости меля.

Хазайката отвори уста да попита още нещо, но погледът ѝ падна върху парчетата чинии и разсипаната храна по рогозките на пода. Тя се изчерви (рядко зрелище за нейната възраст), изчезна по коридора и след малко се върна с метла и лопата.

Свих рогозката като фуния и тръснах боклуците направо в лопатата. Хазайката тръгна към изхода, но на вратата спря и се обърна:

– Извинявайте, ама аз нещо не можах да разбера. Как точно се разбира разстоянието до звездата по цвета и яркостта?

Обясних ѝ и седнах да пооправя малко мелодията. Началото дъреше, пък и наистина оная зависимост нещо не беше ясна. Прослушах всичко отново – имаше и още неща за оправяне. Излапах набързо новата порция обяд и се заех.

Падна доста работа, но накрая нещата станаха горе-долу задоволително. Оставих слушалките и излязох да се поразкърша. В коридора ме задържа хазайката.

– Аз всъщност... така де, искам да ви се извиня.

– За какво?!

– Ами за непрекъснатото бърборене... Не ми обръщайте внимание, просто цял живот не съм си поговорила... Занапред ще гледам да не прекалявам.

– О, няма никакви проблеми, не се безпокойте... – Така и не разбрах дали музиката я беше научила да се вгледа в себе си и да види този недостатък или бях вложил несъзнателно някакъв упрек в мелодията.

Навън беше вече тъмно. Загледах се в звездите. Не, увертюрата за нищо не ставаше. Толкова неща просто ги нямаше, а и сега виждах как отделните части не се връзват една с друга... Върнах се в стаята и отново се заех с оправяне.

Пробвах повече от десет пъти, но все не се получаваше. Прослушах внимателно мелодията с палмите... да, ето как се постига цялостното обвързване на всичко в една гъвкава система. Преписах увертюрата наново, стана много по-добре.

И все пак нещо не достигаше. Прослушах пак творението на туземчето, погледах звездите през прозореца, пак прослушах мелодията... да, имаше още много за оправяне. А и в мелодията с палмите нещата бяха някак си много детински, липсваха зрелостта и отношението на възрастния. Ново оправяне – и отново нещата станаха по-добре, но пак нещо не достигаше.

Накрая просто ми писна. Не съм господ, че да създам съвършено творение. И така ще свърши работа. Като че ли слушателите ми някога са чували нещо, което дори да се доближава до това!

Последвах няколко дни на бясно писане на музика. Бълвах партитури като водопад, възпях всичко, което ми хрумна. На няколко пъти поправях произведението на малкото туземче, така че първоначалният му вариант заприлича на бледа сянка. Но въпреки всичко нещо все не ми достигаше.

Една сутрин, докато седях на брега на рекичката в палмовата горичка, се замислих – докога може да продължава така? Вече никой от слушателите ми не би могъл да разбере и една стотна от вложеното в музиката, но нещо неудържимо ме караше да продължавам да я преписвам и усъвършенствувам. Заради себе си. Влечеше ме усещането за ново познание току под носа ми, което просто чака да протегна ръка и да го взема.

И в това нямаше нищо лошо – вие, господине, бихте ли постъпили другояче? Бедата беше, че нещо се губеше. Нещо в самата същност на нещата, което през цялото време усещах, но не можех да уловя – как да го опиша? Представете си гладен човек, който непрекъснато усеща ухањето на вкусно ястие, но не може да открие къде е скрито самото блюдо – то е навсякъде, когато сте уверени, че сте го открили, се оказва, че не е там, сякаш е невидимо и непрекъснато се мести около вас. Решите ли да се откажете – то мигновено е сякаш в ръцете ви, почти го виждате... и свиете ли пръсти – няма го! И пак... А сега си представете, че се касае не за порция храна, а за част от самия вас, за зрението, слуха и съобразителността ви! Искрено завиждах на Тантал – мъчението с глад и жажда ми се виждаше почти като награда...

Изведнъж вниманието ми беше привлечено от странно, нарушаващо хармонията на горичката поклащане на листата пред мен. Нещо не беше наред – наоколо имаше още някой! Светкавично се обърнах надясно – иззад стволите на палмите не се виждаше нищо, но по земята между два от тях за миг се плъзна сянка. Сянката на туземец, когото не бих могъл да сбъркам с никой друг. Кипнах, но само след миг гневът ми изчезна. Нещо ми подсказваше, че човекът е загрижен.

Разбирах го. По негово недоглеждане чужденец беше получил данни за музиката им, и беше напреднал в нея доста. И никой не би могъл да каже как ще свърши всичко това... Всъщност, възможностите не бяха толкова много. Когато един сляп е прогледнал колкото да различава образи, той трудно би спрял доброволно дотук... особено ако вече има отлична представа какво нещо трябва да е истинското зрение.

И отново потекоха дни на упорито търсене на убягващото съвършенство. Какво ли не прерових! Прочетох едно томче на Фройд и Юнг за психоанализата – над четиридесет очевидни грешки още в първата глава! Открих как могат да бъдат описани по математически път някои музикални закономерности, и програмирах синтезатора си да пише сонати. Бяха чудесни... по обикновените мерки. Но колкото повече се мъчех, толкова повече разбирах – не ми достига нещо толкова основно, че

не мога да го хвана. И празнотата от това нещо ставаше от ден на ден по-мъчителна.

Докато един ден просто не издържах. Седнах на синтезатора и излях цялата си мъка от парещото желание. Резултатът вероятно би убил на място всеки обикновен слушател, но бях решил твърдо – ако туземците пак откажат да ме допуснат до тайните си, щях да се върна и да го свиря на концерти. Най-много да ме убият някъде – и какво? По-добре да е веднъж, отколкото всяка минута... Закачих касетофончето си на една палма в горичката, пузнах касетата със записа и се прибрах в стаята си. Знаех, че ще дойдат.

Не се наложи да чакам дълго. На вратата се почука и в стаята влезе моят познат с белега. Ръката му стискаше касетофончето, но погледът му беше забит в земята.

– Това е шантаж...

Мълчах. Формално беше прав, но не го правех за удоволствие. А и той също носеше отговорност за положението. И го знаеше.

– Не можете да направите това! Не ви ли стига живота на кучетата? Не разбирате ли, че пречката е във вас, не в нас!

Мълчах.

– Нямате ли сили да надмогнете лакомията за повече? Да захвърлите всичко, да забравите за тук?

Взех касетофончето и пузнах тихичко мелодията отначало. Туземецът се заслуша за момент.

– Не ми се сърдете, но не вярвам да успеете да схванете нещата. За това е нужно подходящо възпитание от малко дете.

Мелодията продължаваше, сякаш виеха насечените кучета.

– И какво? Добре, да предположим, че ви дам каквото искате. Сигурно ще обещаете, че после ще ни оставите на мира. Че ще се откажете, и че няма да търсите повече. А давате ли си сметка дали ще ви е по силите да го сторите?

Сега беше мой ред да забия поглед в земята. Но не исках да се предавам.

– Не обещавам нищо. Просто не мога повече така.

Туземецът сплете пръсти и те изпукаха. След това въздъхна.

– Добре... предавам се. Ще видя какво мога да направя за вас. Но не вярвам, че ще се получи нещо. – Той се обърна и излезе. Изглеждаше остарял с десет години.

Спрях музиката. Беше ми жал за него, още повече че беше прав, но вече нямах сили да спра. Каквото и да ме очакваше, щеше да е по-добро

от това, което изпитвах в момента.

Следващата вечер той ме доведе през джунглата до селището им – тръстикови колиби, покрити с бананови листа. Надали нещо можеше да се връзва по-малко с умението, което притежаваха, но вече бях престанал да се учудвам на каквото и да било.

Седнахме на плажа, близо до последните колиби. Той измъкна от пясъка няколко тревички, преплете ги и започна да ги извива и усуква. Разнесе се странно хрустене. Тъкмо щях да го попитам кога ще започне да обяснява, когато изведнъж светът около мен се люшна... и се разтвори.

Именно се разтвори – по-подходяща дума просто няма. Не мога да опиша по никакъв начин това възприятие – всеки миг от него носеше повече информация и впечатления, отколкото животът ми дотогава, а и оттогава досега. Бихте ли се опитали да вмъкнете цялата култура на човечеството, от обредите на полинезийците през японския театър до космическите технологии, заедно с всички известни и неизвестни техни връзки и взаимоотношения, в един-единствен жест или дума? В този разтворен свят това не би било проблем дори за десетгодишно дете... Не ми вярвате? Ако щете. Разбрах и защо туземците живеят така... и колко е крива и осакатяваща нашата цивилизация, с която така се гордедем... и каквото искате!

Не зная колко продължи разтварянето, вероятно е било минута-две. В един миг усетих, че падам... и светът се затвори. Отново бях на плажа – превърнат внезапно от бог в сляп и глух идиот.

– Нека опитаме пак – чух гласа на туземеца.

Хрустенето отново започна (спряло ли беше?), и светът пак се разтвори. И когато събеседникът ми леко разрези поддържащата структура, отново изпаднах обратно. Нямах сили да се задържа там. Направихме още няколко опита – същото. Никакъв напредък... и най-лошото беше, че в разтворения свят разбирах недвусмислено: няма и да има. Вече бях възпитан не както трябва, нещата бяха невъзвратими.

– Нищо, ще се борим – утешаваше ме моят домакин. – Ще се учите така, както се учат децата ни. Отначало.

И двамата много добре знаехме, че няма да се получи нищо, но въпреки това опитахме. Придадоха ме към една майка с малко дете и в продължение на три месеца тя ме гледеше точно както гледеше детето си, почти до най-малките подробности. Помните ли филма „Новото

бебе“ – комедията на миналата година? Името, с което е подписан сценарият, е мой псевдоним – трябваше ми пари, когато се върнах. Просто пренесох ситуацията с гледането в европейски град... Но резултат нямаше. За да се получи, трябваше първо да забравя натрупаното досега. Туземецът ми предложи да изтрие мозъка ми – отказах. Страх ме беше... а може би щеше да е по-добре.

Накрая просто дойде ден, когато вече не можех да се самозалъгвам повече. Трябваше да приема истината каквато е. Обещах на туземците, че никога няма да извадя на бял свят нищо от тяхната музика, уредих си дълговете с хазайката ми и се върнах тук. Сега свирия вечер изтъркани парчета джаз в тоя бар... и това е.

– И сигурно гълтате ендотропин, за да съживявате спомените си за тогава.

Сарказмът не беше особено прикрит, но събеседникът ми изобщо не го забеляза. Ръцете му трепереха – сигурно беше време за нова доза.

– Да... Сега вече знаете нещата. Отидете, вижте каквото ви покажат – а те са си направили извода от мен, така че нямате особени шансове – ваша воля. Най-много и вие след година да разказвате на някой колега защо гълтате ендотропин.

– А как така не са ви премахнали – нали знаете твърде много? – Подобни „гении“ обикновено имат и мания за преследване.

– Че с какво бих могъл да бъда заплаха за тях? И какво изобщо би могло да бъде?

С извинителен жест той се запъти към тоалетната. Не съм психолог, но нещата бяха очевидни. Човекът просто се е провалил като музикант, започнал е да взема наркотика, и под негово въздействие си е изградил на базата на чути слухове легенда, в която той е герой. Ако не друго, поне не може да му се отрече таланта на разказвач. Интересно, дали е бил и добър музикант?

Събеседникът ми се върна. Треперенето на ръцете беше изчезнало. Крадешком погледнах часовника си – оставаше ми още около половин час време за убиране.

– Хм, добре... напълно ви вярвам. (Едва не се изчервих). Но все пак няма ли да ми дадете дори най-слаба представа какво горе-долу е тази тяхна музика? Сигурен съм, че можете да подберете някаква степен, при която тя да не е толкова завладяваща, но все пак да се усеща въздействието ѝ.

Той ме погледна, за миг в погледа му проблясна ирония и още нещо, не бях сигурен точно какво. Помълча няколко секунди, след това

въздъхна:

– Добре. Щом искате, ще ви дам.

Очаквах, че ще отиде на пианото, но той вместо това започна тихичко да потропва с пръсти по масата. Тропането беше пълно с дисонанси, но в един момент улових, че те сами по себе си са мелодия. Ха! Заслушах се внимателно, и...

– Събудете се, господине, затваряме!

Някой внимателно ме побутваше по рамото. Отворих очи – барманът. Но друг, не същият като преди малко.

Огледах се – навън беше тъмно. Значи този барман е нощната смяна... и аз съм спал доста време... и съм изпуснал полета си!

– Колко е часът?

– Пет сутринта. Проспахте целия следобед и цялата нощ, сигурно сте били много уморени...

Хвърлих две банкноти на масата и хукнах към гишетата за билети с лошо предчувствие за парите си. Оказа се обаче, че точно преди излитането резервацията ми е била анулирана, и че мога да си ги получа обратно. Сладкодумният разказвач, естествено... Е, мерси поне за това.

Наркоманите не са рядкост сред музикантите, историите им – също. Но не знаех някога някой да е успял да приспи някого с музика... още повече само с гол ритъм.

Към обяд отвориха бара. Изчаках час-два, но познайникът ми не идваше. Е, добре, щом планината не отива при Мохамед... Срещу още две банкноти получих адреса му от бармана и тръгнах към общежитието наблизко. Само че в стаята му ме очакваше сюрприз. В униформа на полицаи.

– Извинявайте, как мога да намеря господина...

– Като питате в бюро „Справки“, отдел „Небесен“ дали са го разпределили в рая, или в ада. – Сигурно смяташе, че е много остроумен.

– Умрял? Как така?

– Свърхдоза наркотик. А, и нещо за вас.

– За мен?!

– Посмъртно писмо, за първия, който го потърси. – Ченгето пхна в ръката ми посмачкан, явно отварян плик. – Айде сега очиствайте терена, че ще идва собственикът.

Отидох отново в злополучния бар и отворих писмото. Вътре имаше само парче накриво откъсната хартия, на което беше написано с

правилни, четливи букви:

СТОЙТЕ ПО-ДАЛЕЧ ОТ ТЯХНАТА МУЗИКА, ЗА ДА НЕ
СВЪРШИТЕ КАТО МЕН!

Селището изглеждаше точно както ми го беше описал. Оставих багажа си в хотела (дали не беше в неговата стая?), и тръгнах да търся туземеца с белега. Не се наложи да го търся дълго – чакаше пред пункта, седнал до голям кош с банани.

– Добър ден. Може ли да ви питам нещо?

– Да?...

– Познавате ли този почерк?

Туземецът пое късчето хартия и се вгледа в него. Изведнъж хвърли към мен бърз и пронизващ поглед, след това пак се загледа в листа.

– Значи ви е разказал... – По лицето му внезапно премина тръпка, то посивя и се разкриви. – Жив ли е?

– Самоуби се.

Зениците на събеседника ми се свиха така, сякаш всички сценични прожектори на света бяха светнали в тях изведнъж. Той наведе глава, след това внезапно я вдигна и ме погледна в очите.

– Досещате ли се защо го е направил?

Кимнах.

– Мисля, че да.

– Тогава защо дойдохте! Не вярвате ли, че и с вас ще стане същото?

– Вярвам.

– Тогава? Пеперудите, които изгарят в пламъка на свещта, са просто насекоми, програмирани да се стремят към светлината, те не знаят какво ги очаква, иначе биха се дръпнали. Вие го знаете. Кому е нужно?...

Разсмях се. Туземецът прекъсна тирадата си и ме изгледа с недоумение.

– Какво е смешното?

– Нищо, няма значение... Покажете ми нещо от вашата музика.

КРАЙ

© 1997 Григор Гачев

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/317>]